

Asumisen määrittelyä lainsäädännössä

Kotikunta

”Tässä laissa säädetään henkilön kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan sekä ulkomailla vakinaisesti asuvan Suomen kansalaisen väestökirjanpitokunnan määräytymisestä.

Jollei muussa laissa toisin säädetä, tämän lain säännöksiä noudatetaan myös silloin, kun valtion tai kunnan viranomaisen taikka kansaneläkelaitos tekee ratkaisuja, joihin henkilön kotikunnalla ja siellä olevalla asuinpaikalla tai henkilön tilapäisellä asuinpaikalla on vaikutusta.” Kotikuntalaki 1 §

”Suomeen ulkomailta tulleen ja täällä asuvan henkilön kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka määräytyy tämän lain säännösten mukaisesti, jos:

- 1) hän on Suomen kansalainen;*
- 2) hänellä on ulkomaalaislaissa tarkoitettu voimassa oleva jatkuvaan tai pysyvään oleskeluun oikeuttava lupa;*
- 3) hän on Euroopan unionin jäsenmaan, Islannin, Liechtensteinin, Norjan tai Sveitsin kansalainen ja hän on ulkomaalaislain säännösten mukaisesti rekisteröinyt oleskeluoikeutensa Suomessa, jos häneltä edellytetään tällainen rekisteröinti;*
- 4) hän on sellaisen henkilön perheenjäsen, jolla on Suomessa tässä laissa tarkoitettu kotikunta; taikka*
- 5) hänellä on ulkomaalaislaissa tarkoitettu voimassa oleva vähintään yhden vuoden tilapäiseen oleskeluun oikeuttava lupa ja hänellä on lisäksi tarkoitus olosuhteet kokonaisuudessaan huomioon ottaen jäädä Suomeen vakinaisesti asumaan.*

Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuina henkilön asumisen vakinaisuutta osoittavina seikkoina otetaan huomioon muun muassa, että:

- 1) hän on suomalaista syntyperää;*
- 2) hänellä on aiemmin ollut Suomessa tässä laissa tarkoitettu kotikunta;*
- 3) hänellä on voimassa oleva työsopimus tai muu siihen rinnastettava selvitys Suomessa tehtävää vähintään kaksi vuotta kestävä työtä tai opiskelua varten; taikka*
- 4) hänellä on ollut tilapäinen asuinpaikka Suomessa yhtäjaksoisesti vähintään yhden vuoden ajan maahanmuuton jälkeen.” Kotikuntalaki 4 §*

Vakinaisesti Suomeen muuttaville henkilöille rekisteröidään kotikunta ja he saavat suomalaisen henkilötunnuksen. Vakinaisesta muutosta on kyse, jos henkilö aikoo oleskella Suomessa vähintään vuoden. Oleskeluluvan on myös oltava voimassa vähintään vuoden. Pohjoismaiden kansalaiset eivät tarvitse oleskelulupaa tai oleskeluoikeuden rekisteröintiä.

EU-kansalaisen, joka aikoo jäädä Suomeen yli kolmeksi kuukaudeksi, on rekisteröitävä oleskelunsa Maahanmuuttovirastossa ennen rekisteröitymistään maistraattiin.

Tilapäisesti Suomeen muuttava saa väestörekisteriin tilapäisen osoitteen, mutta ei kotikuntaa. Tilapäisestä muutosta on ilmoitettava Maistraatille, jos oleskelu Suomessa kestää yli 3 kuukautta (eikä kyseessä ole lomailu). Jos Suomeen tullessa on tiedossa, että henkilö oleskelee täällä alle vuoden, ja muuttaa sen jälkeen takaisin ulkomaille, on muutto tilapäinen.

Suomesta ulkomaille muutosta on ilmoitettava maistraattiin, jos oleskelu ulkomailla kestää yli 3 kuukautta.

Asumisperusteinen sosiaaliturva

"Sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan Suomessa vakinaisesti asuvaan henkilöön, jolla on Suomessa varsinainen asunto ja koti ja joka jatkuvasti pääasiallisesti oleskelee täällä." [Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta 3 §](#)

*"Sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan **Suomeen muuttavaan** henkilöön jo maahan tulosta alkaen, jos henkilön hänen olosuhteensa kokonaisuudessaan huomioon ottaen katsotaan muuttavan Suomeen vakinaisesti asumaan.*

Suomeen muuttavan henkilön asumisen vakinaisuutta osoittavina seikkoina otetaan huomioon muun muassa, että:

- 1) hän on aiemmin asunut vakinaisesti Suomessa tai että hän on suomalaista syntyperää;*
- 2) hän on pakolainen tai saanut oleskeluluvan Suomessa toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella;*
- 3) hän on Suomessa vakinaisesti asuvan henkilön perheenjäsen;*
- 4) hänellä on työsopimus tai muu siihen rinnastettava sopimus Suomessa tehtävää työtä varten tai hänelle on myönnetty ulkomaalaislain (301/2004) 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti;*
- 5) hän on tosiasiallisesti asunut Suomessa vähintään vuoden ajan maahan muuton jälkeen; taikka*
- 6) hänellä on muita siteitä Suomeen.*

....."

[Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta 3 a §](#)

Vakinaista asumista koskeva ratkaisu on kokonaisarvio henkilön tilanteesta. Oleskeluluvan tulee olla voimassa vähintään vuoden ajan, jos henkilö on velvollinen hankkimaan oleskeluluvan.

*"Sosiaaliturvalainsäädäntöä ei sovelleta **ulkomailla** vakinaisesti **muuttavaan** henkilöön.*

Sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan kuitenkin edelleen Suomessa asuvaan henkilöön, joka tilapäisesti oleskelee ulkomailla, jos oleskelun voidaan arvioida kestävän enintään yhden vuoden.

Henkilöön, joka toistuvasti oleskelee ulkomailla siten, ettei yhtäjaksoinen ulkomailla oleskelu ylitä yhtä vuotta, sovelletaan sosiaaliturvalainsäädäntöä vain, jos hänen ulkomailla oleskelusta huolimatta katsotaan asuvan vakinaisesti Suomessa ja hänellä on kiinteät siteet Suomeen." [Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta 4 §](#)

Verotus

[Veron ohje](#)

"Velvollinen suorittamaan veroa tulon perusteella on

- 1) verovuonna Suomessa asunut henkilö, "* [Tuloverolaki 9 §](#)

"Henkilön katsotaan asuvan Suomessa, jos hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti tai jos hän jatkuvasti oleskelee täällä yli kuuden kuukauden ajan, jolloin tilapäinen poissaolo ei estä pitämistä oleskelua jatkuvana. Suomen kansalaista pidetään kuitenkin Suomessa asuvana, vaikka hän ei jatkuvasti oleskelekaan täällä yli kuuden kuukauden aikaa, kunnes kolme vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jonka aikana hän on lähtenyt maasta, jollei hän näytä, että hänellä ei ole verovuonna ollut olennaisia siteitä Suomeen.

Jollei muuta näytetä, Suomen kansalaisen ei katsota mainitun ajan jälkeen asuvan Suomessa.” Tuloverolaki 11 §

Asunto ja koti

Henkilön katsotaan asuvan Suomessa, kun hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti (vtj-tieto merkittävä).

Yli kuuden kuukauden oleskelu

Ulkomailla asuneesta henkilöstä tulee Suomessa yleisesti verovelvollinen silloin, kun hän oleskelee täällä yhtäjaksoisesti yli kuuden kuukauden ajan, tai lyhyemmänkin ajan, jos hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on tänä aikana Suomessa.

Yleisen verovelvollisuuden päättyminen

Ulkomaan kansalaisen yleinen verovelvollisuus Suomessa päättyy välittömästi, kun hän muuttaa pois Suomesta. Kun Suomen kansalainen muuttaa ulkomaille, häntä pidetään yleensä Suomessa asuvana muuttovuonna ja kolmena sitä seuraavana vuonna. Kesken vuotta ulkomaille muuttanut Suomen kansalainen katsotaan rajoitetusti verovelvolliseksi muuttohetkestä alkaen, jos olennaiset siteet ovat katkenneet muuttohetkellä.

Olennaiset siteet Suomeen

Ratkaisu olennaisten siteiden olemassaolosta tehdään aina verovelvollisen henkilökohtaisia olosuhteita koskevan kokonaisarviointin perusteella. Keskeinen edellytys olennaisten siteiden katkeamiselle on se, että maasta muutto on pysyvä. Vaikka varsinainen asunto ja koti ei säilyisi Suomessa, Suomen kansalaisella on olennaiset siteet Suomeen, kun toiseen maahan ei ole asetettu pysyvästi.

Olennaiset siteet Suomeen säilyvät, jos henkilö maasta muuton jälkeen edelleen harjoittaa täällä elinkeinoa, työskentelee täällä tai hänen perheensä on jäänyt asumaan Suomeen. Suomen sosiaaliturvaan kuulumisen muodostaa niin ikään olennaiset siteet Suomeen.

EU:n sosiaaliturvan koordinaatiolainsäädäntö

[Practical guide](#)

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

.....

j) ”asuinpaikalla” paikkaa, jossa henkilö vakinaisesti asuu

k) ”oleskelulla” tilapäistä asumista” Asetus 883/2004 1 artikla

”1. Henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia. Kyseinen lainsäädäntö määritetään tämän osaston mukaisesti.

3. Jollei 12-16 artiklasta muuta johdu,

.....

e) muut kuin a-d alakohdassa tarkoitetut henkilöt ovat asuinjäsenvaltionsa lainsäädännön alaisia, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän asetuksen muita säännöksiä, joissa heille taataan etuuksia yhden tai useamman muun jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.” Asetus 883/2004 11 artikla

"1. Jos kahden tai useamman jäsenvaltion laitosten välillä on erimielisyyttä perusasetuksen soveltamisalaan kuuluvan henkilön asuinpaikan määrittämisestä, laitosten on vahvistettava yhteisellä sopimuksella asianomaisen henkilön etujen tavanomainen keskus tekemällä kokonaisarvio kaikista asiaankuuluviin tosiseikkoihin liittyvistä saatavilla olevista tiedoista, jotka voivat olla muun muassa seuraavat:

- a) oleskelun kesto ja jatkuvuus asianomaisten jäsenvaltioiden alueella;*
- b) henkilön tilanne, mukaan lukien:
 - i) harjoitetun toiminnan luonne ja erityispiirteet, erityisesti paikka, jossa toimintaa tavallisesti harjoitetaan, toiminnan pysyvyys tai työsopimuksen kesto;*
 - ii) perheasema ja perhesiteet;*
 - iii) muun kuin ansiotoiminnan harjoittaminen;*
 - iv) opiskelijan osalta tulolähde;*
 - v) asumistilanne, erityisesti asunnon vakituisuus;*
 - vi) jäsenvaltio, jossa asianomaisen henkilön verotustarkoituksissa katsotaan asuvan"**

2. Jos 1 kohdassa lueteltujen asiaankuuluviin tosiseikkoihin perustuvien perusteiden soveltaminen ei johda yhteisymmärrykseen kyseisten laitosten välillä, henkilön tarkoitusta, joka käy ilmi kyseisistä tosiseikoista ja olosuhteista, ja erityisesti syitä, jotka ovat johtaneet muuttamiseen, pidetään ratkaisevina asianomaisen henkilön tosiasiallisen asuinpaikan määrittämiseksi." Asetus 987/2009 11 artikla

Asetukseen (EY) N:o 883/2004 sisältyvät sovellettavaa lainsäädäntöä koskevat lainvalintasäännöt perustuvat pääasiassa periaatteeseen, jonka mukaan jossakin jäsenvaltiossa palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toimintaa harjoittavaan henkilöön sovelletaan ensisijaisesti sen valtion lainsäädäntöä, jossa taloudellista toimintaa tosiasiallisesti harjoitetaan.

Asuinjäsenvaltion lainsäädäntöä sovelletaan kuitenkin, jos

- henkilö ei harjoita taloudellista toimintaa (esim. eläkkeensaajat, lapset, opiskelijat)
- henkilö harjoittaa taloudellista toimintaa kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa tai työntekijällä on useampia työnantajia

Asuinpaikalla on tärkeä asema lainvalintasääntönä myös tapauksissa, joissa etuudet saattavat olla päällekkäisiä:

17 artikla: oikeus sairausvakuutuksen luontoisetuksiin, jos asuinpaikka on muussa kuin toimivaltaisessa jäsenvaltiossa;

23 artikla: eläkkeensaajien oikeus sairausvakuutuksen luontoisetuksiin;

58 artikla: lisän myöntäminen;

65 artikla: oikeus työttömyysetuuksiin, jos työtön asuu muussa kuin toimivaltaisessa jäsenvaltiossa;

67 artikla: toisessa jäsenvaltiossa asuvien perheenjäsenten oikeus perhe-etuuksiin;

68 artikla: ensisijaisuussäännöt perhe-etuuksien päällekkäisyytilanteessa;

70 artikla: erityiset maksuihin perustumattomat rahaetuudet.

Koska asetuksilla ei yhdenmukaisteta vaan ainoastaan koordinoidaan jäsenvaltioiden sosiaaliturvajärjestelmiä, jäsenvaltiot voivat periaatteessa säätää kansallisessa lainsäädännössään lisäehdoista, jotka koskevat oikeutta tiettyyn etuuteen tai kuulumista tiettyyn sosiaaliturvajärjestelmään, kunhan nämä perusteet ovat EU:n lainsäädännön mukaisia ja liikkuvien henkilöiden yhdenvertaisen kohtelun ja syrjimättömyyden peruseriaatteita noudatetaan.

Lisäehdot voivat johtua myös siitä, että kansallisessa lainsäädännössä vaaditaan, että "asuinpaikka" on kyseisessä jäsenvaltiossa "asuinpaikan" kansallisen määritelmän mukaisesti. Tällaisessa kansallisessa määritelmässä saatetaan edellyttää esimerkiksi etuuden saamiseksi vähemmän, erilaisia tai useampia perusteita, joiden on myös oltava EU-lainsäädännön mukaisia.

Käsitteelle ”oleskelu” on ominaista sen tilapäinen luonne ja henkilön aikomus palata kotijäsenvaltioonsa heti, kun toisessa maassa oleskelun perusteena oleva tarkoitus on saavutettu. Näin ollen ”oleskelu” edellyttää asianomaisen henkilön fyysistä läsnäoloa muualla kuin tavanomaisessa asuinpaikassa.

EU-kansalaisen oleskeluoikeus

”Jos unionin kansalainen oleskelee Suomessa yli kolme kuukautta, hänen on rekisteröitävä oleskelunsa. Rekisteröintihakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle kolmen kuukauden kuluessa maahantulopäivästä.”
[Ulkomaalaislaki 159 §](#)

”Työnhakijana oleva unionin kansalainen saa oleskella Suomessa kolmen kuukauden jälkeenkin kohtuullisen ajan rekisteröimättä oleskeluoikeuttaan, jos hän edelleen hakee työtä ja jos hänellä on tosiasialliset mahdollisuudet saada työtä.” [Ulkomaalaislaki 158 §](#)

”Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisilla on oikeus saapua maahan ilman passia suoraan näistä valtioista ja oleskella Suomessa rekisteröimättä oleskeluoikeuttaan.” [Ulkomaalaislaki 157 §](#)

Oleskeluoikeuden rekisteröintiin tarvitaan:

- voimassa oleva henkilökortti tai passi,
- työnantajalta saatu vahvistus palvelussuhteesta tai työtodistus, tai
- selvitys ammatinharjoittamisesta, tai
- selvitys kirjoilla olosta oppilaitoksessa Suomessa sekä riittävästä varoista ja sairausvakuutusturvasta, tai
- muu selvitys toimeentulosta,
- perheenjäsenen osalta selvitys perhesuhteesta

Oleskeluoikeuden rekisteröinti edellyttää, että henkilöllä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat Suomessa elämiseen, jos hän ei ole työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja. Tiettyä rahamäärää ei edellytetä. Henkilökohtaiset olosuhteet otetaan huomioon, kun toimeentulotasoa harkitaan.

EU-kansalaisella ja hänen perheenjäsenellään on oikeus pysyvään oleskeluun Suomessa, jos hän on oleskellut Suomessa laillisesti ja yhtäjaksoisesti 5 vuotta. Oleskeluoikeustodistuksen hakeminen on vapaaehtoista. Pysyvä oleskeluoikeus ei riipu todistuksesta vaan syntyy suoraan lain nojalla.